יום ד', כ"ד בחשון תשס"ז (15 בנובמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978



"**דע את עמך**" [המשך המסע לקהילות תפוצות ישראל...]

יהדות אסטוניה היא אחת מ-3 הקהילות היהודיות של המדינות השוכנות לחופי הים הבלטי. האחרות הן ליטה ולטביה.

היהודים הראשונים שהתיישבו באסטוניה עשו זאת באמצע המאה ה-19. הם היו חיילים שסיימו את שירותם בצבא הצאר (הקנטוניסטים). יהודים אלה קיבלו רשות להתגורר באסטוניה, למרות שאזור זה לא נכלל ב"תחום המושב", ולכן לא ישבו בו (קודם לכן) יהודים. בשנת תרנ"ז (1897), ישבו באסטוניה כ-4000 יהודים. בין מלחמת העולם הראשונה לשנייה ישבו באסטוניה כ-4,500 יהודים שהיוו כחצי אחוז מכלל האוכלוסייה. היהודים ישבו בעיר הבירה טאלין, במספר ערים אחרות, וכן בכפרים קטנים. עם כיבוש אסטוניה על ידי ברה"מ, בשנים 1940-1941, נלקחו מהיהודים זכויות ורכוש, אם כי מעטים זכו לקידום בעמדות ציבוריות. כן נסגרו כל המוסדות היהודיים במדינה.

ב-14 ביוני 1941, כשבוע לפני כיבוש אסטוניה על ידי גרמניה הנאצית, גרשו הרוסים לסיביר כ-10,000 אזרחים אסטונים, מהם כ-500 היו יהודים. (כ-5% מכלל המגורשים). כ-250 מבני הקהילה היהודית גויסו לקורפוס האסטוני שבצבא האדום. שוב גם במקרה זו הם היוו אחוז גדול יותר מאשר שיעורם באוכלוסייה. לפני הכיבוש של אסטוניה נמלטו רוב בני הקהילה (כ-3000) לשטחי רוסיה, ובאסטוניה נשארו בעת הכיבוש הגרמני כ-1,000 מיהודי אסטוניה. רוב היהודים שנשארו בשטחי הכיבוש הגרמני נרצחו ומיעוטם הועסק בעבודות כפייה. בשנת 1942 כבר הוכרזה אסטוניה במפות כ"חופשייה מיהודים" (Judenfrei), אף על פי שנשארו בה כמה עשרות מעטות של יהודים ששימשו בעבודות כפייה. לאסטוניה הגיעו משלוחי יהודים בשנת 1942 מטרנסילבניה, ליטא, לטביה ופולין על מנת שייצרו תחמושת ואספקה לחיילים הגרמנים שנלחמו בחזית המזרחית. עם התקדמות הצבאות הרוסיים נערכו שני מבצעי הרג של היהודים שבשטחי אסטוניה ב-18 וב-19 בספטמבר של שנת 1944 בקלוגה (מחנה) ולגדי.

בין השנים 1944 ו-1950 חזרו לאסטוניה כ-1,500 יהודים שנמלטו ממנה או שגורשו ממנה ובהמשך אף עלו חלק מהיהודים שגורשו לסיביר. רובם של יהודי אסטוניה עזבו אותה במהלך שנות ה-70 ושנות ה-80, רובם עלו לישראל, וכיום יש בה כ-1,800 יהודים.

לפני מלחמת העולם השניה היו בתי כנסת בערים: טאלין, טארטו, נרווה, רקוורה, וולגה, פרנו, וויליאנדי, כשהגדולים והמפורסמים היו בטאלין ובטארטו שם גם גרו רוב היהודים, אך בזמן המלחמה, כל בתי הכנסת נחרבו, בית הכנסת הגדול בטאלין הופצץ ע"י מטוסים של הצבא האדום, וכשהגרמנים ברחו מהעיר הם הציתו אותו. בתקופת השלטון הסובייטי היו מקומות שונים שבהם ששימשו כמקום לתפילה, אך לא נבנו לשם בית כנסת. לפני 6 שנים, בדצמבר 2000, פתחו בבית הקהילה אולם תפילה שישמש כבית כנסת, ובתקופה זו הולך ונשלם מבנה מפואר שישמש כבית כנסת היחיד הגדול במדינה.
אין לאסטוניה נציגות בישראל.

"כי לא יטוש ה' עמו, ונחלתו לא יעזוב." [תהלים צ"ד 14]
מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום **רביעי**
בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!